

“ Հ Ա Ն Գ Է Ս Ե Մ Ս Օ Բ Ե Ա Յ Ի ”

Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Գ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն 117 Ծ Ր Զ Ա Ն Ը

“ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ,, ուսումնական թերթը կը մտնէ իւր գլուխին 11” շրջանը եւ կը զրԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ամէն ամսոյ սկիզբը՝ նշին ծրագրով եւ նշին ուղղութեամբ:

“ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅՆ,, պահելով Հանդերձ նշին ծաւալը՝ որ է երկու մեծագիր թերթ, ՊԻՏԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿԷ այն ամէն Հետաքրքրական, Հմտալից յօդուածներն, որ կը Հային ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ: Մեր ազգային օրաթերթներն ընդարձակ նիւթ կը մատակարարեն ԳՐԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, իսկ “Հ. Ամսօրեայն,, իրեն ընտրած է ի մասնաւորի հոյ գրագիտութիւնը: ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ արուած ծաւալն ըստ պարագայից աւելի պիտի ընդարձակուի, իսկ Հայ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ նկատմամբ եղած ուսումնասիրութիւններն պիտի ենթարկէ անաշառ քննադատութեան: Պիտի շնայն Հրատարակել՝ ըստ կարելոյն փութով, Հայ ուսման եւ Հայ լեզուի ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ամէն ազգային եւ մանաւանդ օտարազգի գիտնական բանասէրներու ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐՆ ու գրքերն, որ կերպով մը առնչութիւն ունին Հայագիտութեան Հետ: ԻՆՔՆԱԳԻՐ պիտի ըլլան ըստ մեծի մասին “Հանդէս Ամսօրեայի”, բանասիրական յօդուածները, բայց ԹԱՐԳՄԱՆԱԾՈՅ յօդուածներն ալ “Հանդէսի”, ծաւալին ներածին չափ պիտին ներկայացընենք մեր ընթերցողաց: ՈՒՐԱՄՈՒԹԵԱՄԲ կը տեսնենք թէ առանց կողմակցութեանց պայքարի, միաշունչ Համակրութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ է “Հանդէսի”, կրնանք ըսել՝ ամէն բաժանորդաց կողմէն, անցեալ տարի սկսած ԺԱՂԿԵՓՈՒՆՋԸ, որ իբր “Փորձ, ջանաց ամէն ամիս գաղափար մը տալ ազգային կենաց եւ այսու Հետեւ ալ ՊԻՏԻ ԵՐՈՒՆԱԿՈՒԻ, այս տարի ալ վստի զի կարեւոր պատճառ մը չունիք առ այժմ՝ դադարեցընելու: ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ նշին ընդարձակութեամբ կը շարունակուի: Եստաջ պիտի ամանք նշնպէս ԳՐԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ” որ աւելի անձուկ կապեցին բաժանորդներ խմբագրութեանս Հետ: ՆՈՐ զՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ անուամբ ամսէ ամիս կը Հրատարակուին նորատպ գրքերն, իսկ ԳՐԱԿԱՆ ԺԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ անուամբ պիտի ջանանք զարգարել “Հանդէսի”, կողմ: Իւրիւն շնորհակալութիւն այն ամէն գրասիրաց որ որեւիցէ եղանակաւ քաջալիքեցին “Հանդէս Ամսօրեայն”:

Նշանօթից մէջ թերթին ծաւալումը կը խնդրուի:

ԳՐԹԵՎԵԼՈՒԹԻՒՆԷ “ՄՍՕՐԵԱՅ ՀԱՆԳԻՏՈՒ”

ՎԻՆՆԱ,
 Կ. ՊՈՒՍ,
 ” ”
 ՋՄԻՆԻՍԻԱ,
 ԱՅՅԸՆ,
 ԿԱՐՆ,
 ՏՐԱՊԻՋՈՆ,
 ՄԱՐՍՈՒՆ

Մայր վանք Միաբանութեան:
 Պր. Ջատիկ Բոքոսիլի:
 Վանատուն Միաբանութեան:
 Բիզանդիան գրատուն, Հարաթիս
 Սնդրու իսան Թիւ Ծ:
 Վանատուն Միաբանութեան:
 Վանատուն Միաբանութեան:
 Հ. Անդրանիկոս Վ. Ամրիկեան:
 Հ. Համարասայ Վ. Չարեան:
 Եարգ. Ստեփան Վ. Շաշուեան:

ԾՊՂՄ,
 ”
 ՆՈՐ-ՆՍՈՒՆԻՆԻՆ,
 ԱՍՏՐՈՒՄ,
 ԱՍՏՈՒՄ,
 ՄՐՈՒՄ,
 ՄՄՆՍՄՐՐ,
 ԱՂԵՍՄՆԻՐԻՆ,
 ՐՈՒՆՁՈՒՆԷ,

Պր. Ծովակիմ Հաթիսպետեան:
 Պր. Լուսին Սարգսեան:
 Պր. Երիտասարդ ճ. Թումանյան:
 Պր. Մտ. Գ. Սեդրաքականց:
 Պր. Ստեփան. Ծ. Երեմեան:
 Պր. Օճնիկ Ս. Ըֆենեան:
 Պր. Ծովիկ Անդրեասեան:
 Պր. Գեորգ. Չ. Օհանեան
 Պր. Գրանիկ Տոքոսեան

Ի Մ Բ Ե Կ Ր ՈՒ Թ Ե Ա Ն Հ Ե Ս Է Կ

A la Rédaction de la Revue “Hantess, Vienne (Autriche) VII, 2 Mechitharistengasse 4.

ГІАЗАРОВЪ С. А. — О Вдовольствіи въ Зависаекомъ Краѣ. Кіевъ, 1896. № 45 р. Ціна 45 коп.
— Исследования по Исторіи учреждений въ Зависаекомъ. Часть I. Сельская община. Матвѣя, 1899. № VI—336. II. 2 р. 75. 75 коп.
Часть II. Городское Цѣхъ. Матвѣя 1891, № XLIII+390+III. II. 4 р. 75.

A. VERIÉ sur les massacres d'Arm. Documents nouveaux ou peu connus. Rapports de témoins oculaires, correspondances particulières, extrait de journaux par un Philarmène. Paris, 1896, №, 128 pp.

ONYBEARE F. C. — Ananias of Shirak on Christmas: „The Exportator“, 1896, p. 321—337.

HODGETTS E. A. BRAYLEY — Round about Armenia. The record of a journey across the Balkans through Turkey. the Caucasus and Persia in 1895. London, 1896. №, XIII — 290 p. 1 map.

Արքիմ. ՏԱՐԱՉՈՒ Արքմ. Ալմանյան, 1896: 6 պատկեր, որոնցմէ 16 Բազել, տպ. «Արոր», մասնաւրջ Տփղիս, տպ. Փէտրոսովսկայ գրատուն:

BLISS, REV. EDWIN M. — Turkey and the Arm. atrocities, with an Introduction by Miss Frances E. Willard. Illustrated. London 1898, №, 574 pp. sh 10. 6d.

MÜLLER FR. — Zwei armenische Inschriften aus Galizien und die Gründungsurkunde der armenischen Kirche in Kamence Podolek. Mit 2 Tafeln. Sitzungsberichte der kais. Akad. d. Wiss. in Wien, phil.-hist. Classe, Bd. CXXXV. Separat-Abdr., Wien, 1896, №, 8 S.

ИВКОЛЕВСКІИ М. В. — Армянская страна Урарту (Араратъ) и сѣверномъ ассирио-вѣдическомъ музееумъ въ Есслазѣ: „Семантика“ 1894, № 24.

ԱՅԿՈՒՆԵՆԸՆԸՆ ՏԻՊ. Պ. — Ընկերատըր վասանը: Մանկական գրադարան: ՓՊՖՊ. Մ. Դ. Խոտորանայ, 1896, №, 34 էջ: Գինը է 10 կապ: (ՓՊՖՊ. 2. Հարկիչ. Ընկ. Որ. 114):

BEHEZNIAN KR. — In Bonds: An Armenian's Experiences. Second Edition. London [1896]. Illastr. 84, 63 pp. 1 sh. 6d.

STEAD W. T. — The haunting horror in Armenia or Who will be damned for this. London, 1896, №, 63 pp. 1d.

TEZA E. — Inaugurandosi gli studi nell' Università di Padova il XVI Nov. MDCCCXCVI, Dall' "Annuario," della Università. Padova. 1+96. №, 21 pp.

ԹՂԹՂԱԿՈՒՄԻՆԵՆԸ ԿՆԵՂԻՄԻ

4. Գ. — Ք. Ա. — Ընդունած ենք բաժանորդագիրը. Չորհակալութիւն:

4. Գ. — Գ. Տ. — Ո. Ս. — Ս. . . . Բ. — Ա. 2. — "Մանուկ, Ռ. — Գրական. — Պարիս. Ս. — Ը. . . . Դ. Գ. — Ընդունած ենք Չորհակալութիւնս:

ՋՄ. . . — Տ. 2. և Գ. — Պատասխան չէք տար մեր ընդարձակ գրութեան. կը վախճանք թէ գրութեանց կարեւորով ի զոր աշխատանք ըլլանք: — Ընդունած ենք ի ժամանակին:

ՍՈՒՐԱՆՈՒՅՈՒ — 2. Դ. Մ. — Ընդունած ենք ձեր նամակը ներգրականութիւն անդին: Կը գրենք նրա յայնմարտութիւնը վերջնականապէս կատարուն:

Գ. . . — Մ. Ս. — Չորհակալ ենք ձեր քաշկերութեանը. 2. Հարմանակ զեպակարութիւն մը. Փետրուար Թուին մէջ սիրի գունէր, խնայարական ժողովն որոշած էր արդէն այն օգտակար շտաբիւնն ալ. 3. Ձեր իրաւ. միւս առաջարկութիւններն առ այժմ անգործարարն են, վասն զի ազատ ժամանակ չունինք դժբախտաբար թէ բարեբախտաբար, այնպիսի ինտելլ գրառելու:

ԼՈ. . . — Բ. 2. — Նախընթաց տարւոյ ՊՊՊակցութեան մէջ սակայ կըլնան ենք յոյն ինտելլը, ինչորոպէս աշխատութիւն ազատեցէ զմա:

4. Գ. — Ս. Գ. — Ձեր ինչորին նկատման կարողցէր ի խնայարութեան կողմանէ եղած ծանուցումը. աւելին կարող չենք. առաջին տարին գրեթէ սպառած է:

ՊԱՐԻՍ — 2. Ե. Ա. — Խորնացոյ Արտաշէս Բ. ի մասին ասանդած ղիցագրեցական բեկորն արդէն մտադիր ըրած էր Բ. Լալայեան: Տես "Ազգաբազական Հանդէս", 1896 Ս. Գիրք էջ 17: Որտեպից է որ "ուր" ար. անկան Ձեր նախորդէն միւսունն բարի մտադիր եղած էր: Միւս յօդուան ի մասին վերջնական որոշում չենք տուած: Աշխատելու է այսպիսի յօդուաններու մէջ նոր գիտելը ընել. ի՞նչ օգուտ ունի ֆինը միջոցնակ կրելու:

ԱՄՔԱՆԻՍ — Գ. Ե. Գ. — Ընդունած ենք: Չորհակալութիւն նամակութեանց:

Ա. . . Ս. — Կ. . . Օ. — Ելայտեցինք "Փաղկեփունըն, յօրնտղին Ձեր առաջարկութիւնը: Նոյն ծածկն կ'ենթանայ, կ'աւ, ստակ սենն իրոհիւնն լրացրական ի վկայ կ'ընայ նկատուի: Եթէ ըստ մեծի մասին ըննադատական տեղեկութիւններն են "Փաղկեփունըն, նիւթերը, արդէն յօրնտղին նկատուին ալ այս է. ուստի կարեւորութիւն չունի "ըննադատ անդկատու", յօրնը անունը. . . . Արդէն ուղիշներն ալ եղած է Նոյն դիտողութիւնը: 2. Առ այժմ ընք խոստացած "բազմութիւն (որպէս) բաժանորդաց նամար չենք կրնալ "Հանդէս, ուղարկելու ինչորին նամակագիր. Չորհակալ ենք մեծապէս Ձեր գտած 7ին նամար. 3. Անընդունելի է:

ՊԱՐԻՍ — "Արեւմտեան, Յունուարէն սկսեալ կ'ուղարկենք: Կարելի չէ արեքը յոյն "Oeuvre d'Orient"ի նախընթաց նամարդը նամարներն ալ ստանալ. եթէ նաստատական է պատասխանը ի՞նչ պայմաններով:

ՊԱՐԻՍ — Դ. — Գ. — Ձեր նամակը ծանուցըր ինչորենք. տան Թուին նկատմանը չգիտցութիւն կայ. 2. Մեր նամակին անպատասխանի մտադր պատմաբար չըզցանք Ձեր ինչորեք ծանուցումներն ուղարկել:

ԳՅՏԵՐՐՈՐԻՐԳ. — "Հնաւէր. — Ձեր ապագայ զբաւակն գարնանը կը պատճառէ մեզի այս բանը) ուսումնասիրութեան մէջ եթէ միշտ են Ձեր գրածներն կամ աւելի գրելիքները, կը զգուշացնենք որ ըլլայ թէ յաւակներ կրնանու թէ "Հայերն են արդէ չ'ընչինչ ուղարկելուս գտնչեքը: Արդ շուտիկ անպատու կ'ընկաղ գործածուած է երկաթի սահմաններու մտադր: Գնուշը նարկ է որ "ոտնաւիւն, կամ "ճիւղանափ, ըստած կ'օղկիները նշանակ, վասն զի այժման երկաթայ կամ պողպատայ սահմաններ Նոր ժամանակի գիտն են, ու չ'ընչալէ "Ձեր գերմանացի բարեկամ ըսեր, ժողով գերմանական մտադրութեան, այլ սակարկուածն ժողովութեան գիտն է, իսկ Գերմանիա մտածած է կրպակչորդ: 2. Տպագրութեան վրայ կրնանք խօսել, երբ "ապագայ" յօդուանը տեսնենք:

ԵՐԵՎԱՆ — Բ. Մ. — Ընդունցանք Չորհակալութեամբ: Լալ է. նախկող չէ նոց ընել: Կարող էք ուղարկել ըստ գործնականը:

ԱՄՔԱՆԻՍ — Գ. Ե. Գ. — Ընդունած ենք: Չորհակալութիւն նամակութեանց:

ԽՈՒՐ. — "ՀԱՄԴԻՍԻՆ"

ԹՆՆՈՒՄԻՆԸ

Նոր բաժանորդներն շատերը բարձրանց կը յայտնեն. "Հանդիսի" նախընթաց տարիներն ալ անպակ գնով ունենալու իրենց զրանդանին վրայ: Որչաք բարձրի կէտ մըն է այս եւ խնայարութեան նամար, սակայն նարկ է մեծ դնել որ իբր բաժանորդագիր պահանջուած 10 Ֆրանկը (կամ 4 րուբլին, կամ 47 1/2 րբ.) գրեթէ ոչինչ մըն է: Սակայն այս տարւան նոր բաժանորդներուն դիւրութիւն մ'ընծայելու նամար միայն 1896 տարւոյ "Հանդէսը" կրնան 8 Ֆրանկով (3 րուբլ) աւելու: Այս կարգադրութիւնը կ'ընենք ի շնորհ մըն նոր բաժանորդաց, որոնք կ'ունեն 1897 տարւոյ "Հանդիսի" մէջ նրաստարկութիւն քան մը յօդուաններու առաջին մասերն ալ ունենալ: Բայց կը կ'ընենք, միայն նոր բաժանորդաց են այն միայն 1896 տարւոյն նամար կ'արժէ այս ղեմողութիւնը: Սակայն նախընթաց իտուն չգիտցութեան շմտաւելու նարկ է ծանուցանենք որ տարւոյս առաջին 6 ամիսներուն նամակ է կանխել վճարել, այնուհետեւ զինը կը մնայ ինչալէս յարալ:

Որոշած ենք Նոր շրջանին մէջ "Հանդիսի" ծածկուն վրայ նրաստարկել միայն այն օրագրիները, լրագրիները, ամսագիրներն եւ այլն, որոնք կը յարգեն փոխադարձ նրաստարկութեան պայմաններն:

ԽՈՒՐԱԳՈՐԹՈՒՆԻՆ "ՀԱՄԴԻՍԻՆ"

"Մ Ա Ս Ի Ս"

Օրագիր: — ԽՈՒՐ. ՅԷՐԻ, 1897:
Բաժանորդագիրն է՝ 75 րբ. արծ. Օտար նրկիք՝ Ֆր. 25:
Հասցէն՝ Direction du Journal "MASSIS" Galata, Constantinople.

ՄՇԱԿ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Այլ հրատարակվի Թիֆլիսում, նաև գլխավոր, նաև գրքերատույժ է- նաև ուղղա-ճի-տքի: Մենք ստանում ենք սեփական հեռագրեր:

“ՄՇԱԿԻ”, տարեկան գինը թե ռուսաստանում եւ թե արտասահմանում 10 ռուբլի է, տասն եւ մէկ եւ տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն եւ ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները տարեկան 30 ֆրանկ:

“ՄՇԱԿԻ”, գրվել կարելի է ՌՄԲԱԿՐԱՏԱՆԸ (Բազալմայա եւ Բարձնակայա փողոցների անկիւն), իլյայրու թեան ուրիշ քաղաքներից “ՄՇԱԿԻ”, գրվելու համար, եւ առհասարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է գիմել հետեւեալ հասցէով: ТИФ.ИНСЪ, Редакция „МШАКЪ“, իսկ արտասահմանից՝ Tiflis, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“.

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն եւ թէ օտար լեզուներով, բառին վճարվում է 2 կոպէկ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՅ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՐԱՆԻ ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՑ Ի ՎԻԵՆՆԱ

ԿԱԶՄԵՑ

Գ. ՅԱԿՈՎՐՈՍ Կ. ՏԱՍԵԱՆ

ՄԻԻԹ. ՈՒՑԷՆ

ՏԳԱԳՐԱՆ ԱՊԱՍՏՈՒ ԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆՑ Ի ՎԻԵՆՆԱ

ՎԻԵՆՆԱ 1895

Մ Ի Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն Տ Գ Վ Ր Ա Ն

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆԻ 1896 ՍԵՂՏԵՄԲԵՐԻՆ

Մեծ Գ. 17+277+64+1164 (— ՄԻՆՍԿ 1522) էջ:

5 լուսատիպ եւ 2 գունատիպ տախտակներով:

Գինն է ֆր. 75.— ըր. 29.— մարկ 60.— ֆլ. 36.—: Ճամբու ծախքով ֆր. 6.— կամ ըր. 2.30 անկի:

Այս օրերս ուղարկուեցան Յուդայիկա հրատարակութեան մասնակցողներու օրինակները: **Ի Կ. ԳՈՂԻՍ** արդէն հասած են օրինակները եւ կարելի է մեր գործակալ Վ. Հ. Նոյիշ Վ. Գաֆթանեանէն ընդունիլ, ներկայացրելով վճարման անդորրագիրն եւ ծանապարհածախսի համար հատուցանելով ֆր. 6.—: **Ի ԿԱԿԿԱՍ** (Տփղիս, Բագու, Էլձիսածին, Բաթում եւն) օրինակներն ուղարկուած են արկողով Ի Տփղիս. հասնելուն պէս (որ իբր 2 ամիս անշուշտ կը տեւէ) մեր Յարգելի Գործակալն Պր. Յ. Չաթալպաշեան կը յայտարարէ երեք անգամ՝ “Մշակ”, եւ “Արծաղանք”, թերթերուն մէջ, որով ետեւ իւրաքանչիւր մասնակցող յանձնելով անդորրագիրն եւ ծանապարհածախսի որոշեալ բաժինը վճարելով կ'ընդունի իւր օրինակն: Իսկ Կակասի միւս քաղաքները կ'ուղարկուի Տփղիսէն թղթատարաւ՝ վերադիր վճարմամբ ծանապարհածախսի: Նոյնպէս կը կատարէ մեր Յարգելի Գործակալն Պր. Հ. Առաքելեան: **ՌՌԻՍԻՈՅ** միւս տեղերն եւ առ հասարակ **ՌԻՐԻՇ ԱՄԷՆ ՏԵՂ** կ'ուղարկուի թղթատարաւ, իւրաքանչիւր օրինակն երեք ապահովեալ ծրարներով, որոյ փոխարէն մասնակցողը կը պարտաւորին վճարել ֆր. 6.— կամ ըր. 2.30 ծանապարհածախս: Իսկ որոնց որ թղթատարի ծրարով կ'ուղարկուի, ծանապարհածախսի հաշիւը ներփակեալ կ'ըլլայ:

յՄԲ. “ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅԻ,”